

ОЦІНКА ЖЕРЕБЦІВ-ПЛІДНИКІВ РИСИСТИХ ПОРІД ЗА ЯКІСТЮ ПОТОМСТВА

Рецензенти: доктор. с.-г. наук Вакуленко І.С., канд. с.-г. наук Данишин В.О.

О.О.Корнієнко

Інститут тваринництва УААН

Стаття представляє результати оцінки жеребців-плідників орловської, російської, французької рисистих та американської стандартбредної порід вітчизняної та зарубіжної селекції за якістю потомства. Визначені кращі жеребці-плідники за "індексом роботоздатності", жвавистістю, скоростиглістю, типом, екстер'єром та промірами потомства усіх вікових груп, випробуваного на іподромах України у 2003-2007 роках. Кращими жеребцями в орловській рисистій породі виявлені Композитор та Батист. Для використання у російській рисистій породі найкраще зарекомендували себе жеребці Голос і Камін, як батьки рисаків високої роботоздатності, правильного екстер'єру та бажаного типу будови тіла призового рисака.

Ключові слова: **жеребці-плідники, оцінка, рисисті породи, потомство, жвавистість, "індекс роботоздатності", тип, екстер'єр, проміри.**

Оцінка жеребців-плідників за якістю нащадків є обов'язковою умовою для повноцінного ведення селекційно-племінної роботи з будь-якою породою. Вона дає змогу визначати кращих плідників, широке використання яких у подальшому дасть можливість у коротший строк покращити існуючі типові ознаки та збагатити породу новими якостями для подальшого її прогресу.

Матеріали та методи досліджень. Жеребців-плідників рисистих порід оцінювали за результатами іподромних випробувань потомства у період із 2003 по 2007 роки – за жвавистістю у віці 2-4 років та старше, загальною сумою виграшу, середнім виграшем на 1 нащадка, кількістю коней у приплоді високого класу жвавості (2.05-2.10 і жвавіше), "індексом роботоздатності". Також враховували загальний розвиток нащадків на основі показників основних промірів (висота в холці, довжина тулуба, обхват грудей, обхват п'ястка) та відповідність їх бажаному типу породи на основі результатів експертної оцінки екстер'єру за 10-бальною шкалою.

Результати досліджень. Всього за період із 2003 по 2007 роки на іподромах України було випробувано 2521 голів коней рисистих порід (табл. 1), що на 3,1 % більше ніж у попередню п'ятирічку [1].

1. Кількість коней рисистих порід різних вікових груп, випробуваних на іподромах України у 2003-2007 рр.

Порода	Кількість коней, випробуваних у віці					% до випробуваних за минулу п'ятирічку
	2-х років	3-х років	4-х років	старшого віку	всього випробувано за 5 років	
Орловська рисиста	395	324	203	88	1010	+2,8%
Російська рисиста	565	458	337	151	1511	+3,3%
Разом	960	782	540	239	2521	+3,1%

Із них випробувано 1010 голів орловської рисистої породи, у тому числі: у віці 2-х років - 395 голів, 3-х років – 324 голови, 4-х років – 203 та старшого віку - 88 голів. Коней російської рисистої породи випробувано 1511 голів, із них дворічних - 565 голів, у віці 3-х років – 458 голів, 4-х років - 337 та старшого віку – 151 голову.

Випробуваний рисистий молодняк належить 26 суб'єктам племінної справи, з яких 5 – державні кінні заводи, а решта - племінні репродуктори різних форм власності. Чисельність суб'єктів, що розводять орловську рисисту породу, порівняно із періодом 1997-2002 рр. збільшилась, кількість приватних власників при цьому не змінилась. Кількість господарств із розведення російської рисистої породи також зросла, при цьому одночасно збільшилась кількість приватних власників, що свідчить про більшу їх зацікавленість цією породою. Втім, більшість приватних власників утримують невелику кількість коней, переважно старшого віку, які походять із відомих кінних заводів і вже показали добрі результати у випробуваннях.

Рисистий молодняк України походить від 80 жеребців-плідників, з яких 35 - орловської рисистої та 45 – допущених для використання у російській рисистій породі (стандартбредна, російська та французька рисисті). У порівнянні з минулою п'ятирічкою кількість жеребців-плідників зменшилась на 34 голови або на 42,5 %. В оцінку були включені жеребці-плідники, що мали не менше 5 випробуваних нащадків. Крім того, в оцінку були включені 4 жеребці-плідники французької селекції, хоча від них випробувано недостатньо нащадків, результати їх використання вельми цікаві.

Результати оцінки жеребців-плідників за жвавистію потомства наведені у табл. 2-3.

Із даних табл. 2 видно, що кращою жвавистію по всіх вікових групах характеризується орловський молодняк, одержаний від жеребця Уклон - його потомство не тільки найжвавніше, а й скоростигліше, порівняно з ровесниками. Уклон належить до лінії Барчука і сам відмічався скоростиглістю (2-х років – 2 хв 22 с; 3-х років – 2 хв 09,9 с) і видатними досягненнями у біговій кар'єрі (переможець головних призів В. трирічного орловського, Барса, Піона, Откліка, Ветра, Крепиша та ін.). Уклон відзначається доброю поєднуваністю з матками провідних орловських ліній – кращі його нащадки одержані від представниць ліній Болтіка, Воїна, Піона, Проліва.

Також високою жвавистію в усіх вікових групах та скоростиглістю відмічається потомство Малинового Звона (Позив–Малина) лінії Барчука, який теж відрізняється доброю поєднуваністю з матками провідних ліній. Краще потомство від нього одержане як при внутрішньолінійному розведенні, та у кросах із лініями Пілота, Піона, Ветра, Отбоя.

Серед молодих орловських плідників, що проходять апробацію, як перспективні виділяються Композитор та Батист. Хоча від них поки що випробувана невелика кількість нащадків, середня їх жвавистість у дворічному віці досить висока.

У цілому можна констатувати, що орловська рисиста порода вітчизня-

2. Оцінка жеребців-плідників орловської рисистої породи

Жеребці-плідники, жвавість		Походження	Жвавість на дистанцію 1600 м у віці:							
			2-х років		3-х років		4-х років		Старшого віку	
			п	хв. с	п	хв. с	п	хв. с	п	хв. с
Афган	2.05,8	Фагот - Арабіка	13	2.32,8	5	2.27,2	-	-	-	-
Афоризм	2.02,1	Фагот - Арабіка	41	2.54,9	15	2.20,2	2	2.10,8	1	2.04,3
Батист	2.07,3	Іппік - Блажъ	5	2.22,6	-	-	-	-	-	-
Дельфін	2.03,5	Фагот - Доброта	3	2.34,6	3	2.18,6	2	2.12,1	-	-
Ізотоп	2.08,4	Плейбой -Іспитання	18	2.41,9	2	2.20	-	-	-	-
Казус	2.05,0	Запас - Казарка	20	2.34,5	10	2.23,4	6	2.11,9	1	2.08,9
Композитор	2.04,0	Приказ - Команда	6	2.28,5	2	2.22,9	-	-	-	-
Кок-Пар	2.17,0	Позив - Куниця	22	2.33,5	10	2.24,9	5	2.09,9	-	-
Крестовий Поход	2.04,9	Приказ - Кавалерія	5	2.32,1	-	-	-	-	-	-
Малиновий Звон	2.06,6	Позив - Малина	34	2.26,4	21	2.13,6	15	2.09,9	6	2.05,8
Памфлет	2.07,6	Фліппер - Призова	33	2.40,9	25	2.21,9	7	2.18	4	2.09,6
Поступок	2.06,8	Причал - Порфира	16	2.34,9	13	2.20,5	11	2.13,3	4	2.09,0
Уклон	2.04,1	Кабул - Українка	24	2.20,1	10	2.14,8	10	2.09,7	2	2.08,4
Шквал	2.07,6	Шатьор - Вечерінка	13	2.27,1	6	2.20,3	-	-	-	-

3. Оцінка жеребців-плідників, атестованих до використання в російській рисистій породі

Жеребці-плідники, жвавість		Походження	Жвавість на дистанцію 1600 м у віці:							
			2-х років		3-х років		4-х років		Старшого віку	
			п	хв. с	п	хв. с	п	хв. с	п	хв. с
Російська рисиста										
Абсолютний	2.02,1	Самбор - Агресія	11	2.24,3	9	2.10,7	4	2.06,5	-	-
Географ	2.01,7	Гіпнотизер - Гурія	12	2.29,4	6	2.17,8	2	2.04,2	1	2.02,6
Голос	2.07,5	Сідней Лобелл - Герань	9	2.27,9	9	2.13,7	1	2.03,5	-	-
Гумін	2.05,8	Містік Марвелл - Герміона	19	2.30,8	13	2.20,2	5	2.09,1	-	-
Ільдегіз	2.02,2	Тіберій - Інфанта	15	2.30,7	8	2.17,1	5	2.10,3	-	-
Камін	2.01,2	Манхеттен - Кайма	27	2.28,1	27	2.12,5	25	2.07,3	11	2,07,5
Пересвет	2.03,0	Рестлесс Спїріт - Перемена	33	2.34,1	20	2.16,7	20	2.09,5	15	2.06,7
Пріморск	2.02,5	Мізгірь - Перемена	24	2.31,4	6	2.18,6	1	2.15,4	-	-
Прогул	2.01,3	Галіфакс - Пляска	23	2.39,6	16	2.17,4	5	2.10,5	2	2.09,4
Сюрприз	2.04,0	Реприз - Сигнальна	22	2.27,3	14	2.14,3	5	2.10,4	-	-
Стандартbredна										
Фігаро	2.04,9	Галант Про - Фергана	15	2.27,3	14	2.14,9	3	2.05,4	-	-
Французька рисиста										
Б'єсоло	1.16	Шариф ді Лесоло - Оссарі	5	2.35,4	5	2.16,2	2	2.12,2	-	-
Карп Д'єм	1.14	Вокахолік – Кріль	5	2.31,6	2	2.17,9	1	2.13,0	-	-
Імо Жосселін	1.13	Сезію Жосселін–Сіма Жосселін	2	2.28,0	3	2.15,0	2	2.14,1	-	-
Дахір де Прелон	1.14	Факір дю Вів'є – Мар'єва	2	2.28,8	1	2.14,4	-	-	-	-

ної популяції стає скоростиглішою, а деякі її представники виявляють жвавистість на рівні російської рисистої породи. Так, за 10-річний період племінної роботи середня жвавистість дворічних орловських рисаків покращилась на 6,7 с, причому ознака стала значно консолідованою (коефіцієнт варіабельності зменшився на 0,05 %).

Серед жеребців-плідників, атестованих для використання в російській рисистій породі, кращою жвавистістю на дистанції 1600 м характеризується потомство усіх вікових груп Голоса, Абсолютного, Каміна, які відносяться до імпортованих американських ліній Скотланда і Воломайта та стандартбредного Фігаро лінії Скотланда. Дуже вдалим є використання Голоса, Фігаро та Абсолютного у міжлінійних підборах. Кращі діти Голоса одержані від представниць лінії Воломайта через Реприза та Лоу Ганновера, Абсолютного – від маток лінії Скотланда через Спіді Скота та у внутрішньолінійних підборах. Фігаро кращий молодняк дав від маток лінії Воломайта через Стар'с Прайда. Кращих дітей від Каміна отримали при використанні внутрішньолінійного підбору переважно на представницях ліній Воломайта через Реприза.

Жвавистість молодняку від жеребців Пересвета, Прогула, Гуміна, Ільдегіза та Приморська у 2-річному віці, Прогула, Гуміна, Ільдегіза, Приморська та Географа у 4-річному віці є задовільною відповідно до вимог шкали роботоздатності коней для російської рисистої породи [2] і оцінюється у межах 4-6 балів за бонітуванням.

Молодняк, одержаний від штучного осіменіння спермою плідників французької селекції за жвавистістю у 2-3-річному віці – на рівні ровесників вітчизняного походження.

Серед плідників орловської рисистої породи за “індексом роботоздатності” та середнім виграшем на 1 голову переважає потомство Уклона. На другому місці – нащадки Малинового Звона та Поступка (табл. 4).

Серед жеребців, яких використовували в російській рисистій породі, за “індексом роботоздатності” кращими є Голос, Камін та Абсолютний, при цьому серед дітей Каміна найбільша частка (24,4 %) рисаків високого класу жвавості - 2.10 і жвавіші. Найбільша кількість (3-5) рисаків класу жвавості 2.05 і жвавіші одержано від жеребців Пересвета, Каміна та Фігаро.

Жеребці французької селекції не мали нащадків старшого віку, а отже класу 2.10 і жвавіші, тому за індексом роботоздатності їх не оцінювали. За середнім виграшем на одного нащадка Імо Жосселін та Б'есоло на рівні кращих жеребців-плідників вітчизняної селекції, як орловської, так і російської порід.

Не менш важливим чинником при оцінці породи в цілому крім роботоздатності, є типовість, породність, характеристики розвитку молодняку.

За результатами експертної оцінки рисистого молодняку, випробуваного на іподромах України у період з 2003 по 2007 роки як орловської так і російської рисистих порід встановлено, значне погіршення екстер'єрних характеристик. Молодняк у масі дрібний, часто недорозвинений, із пороками корпусу, кінцівок, нетиповий.

4. “Індекс роботоздатності” потомства жеребців-плідників рисистих порід, за період 2003-2007 рр.

Жеребці-плідники	n	Сума виграшу, балів	Виграш в середньому на 1 голову, балів	Кількість Нащадків класу 2.10 та жвавіші	“Індекс роботоздатності”
Орловська рисиста					
Уклон	30	20479,98	682,67	4	88,7
Малиновий Звон	50	9676,21	193,52	8	30,9
Поступок	31	7227,61	204,90	4	30,3
Афоризм	44	4933,90	112,13	3	7,80
Казус	27	2726,43	100,97	2	7,10
Кок Пар	30	2779,37	92,65	1	2,80
Російська рисиста					
Голос	19	9273,25	488,06	5	126,9
Камін	90	30262,45	336,25	22	80,7
Абсолютний	24	8647,93	360,33	3	46,8
Географ	20	6162,43	308,12	3	46,2
Гумін	36	7637,99	212,17	7	40,3
Пересвет	88	18293,15	207,88	14	33,3
Ільдегіз	28	6418,5	229,23	3	25,2
Сюрприз	38	4198,52	110,48	5	14,4
Прогул	46	3638,44	79,09	6	10,3
Пріморск	31	2345,62	75,66	-	0
Стандартбредна					
Фігаро	32	6553,17	204,79	5	32,8
Французька рисиста					
Імо Жосселін	2	686,0	343,0	-	0
Б'єсоло	4	1312,25	328,1	-	0
Дахір де Прелон	2	324,2	162,1	-	0
Карп Д'єм	5	641,3	128,3	-	0

Основними недоліками можна назвати наступні: м'якість спини, попереку, спущеність та бідність крупа, м'якість або торцевість путових суглобів, бідність кістяку, сирість суглобів кінцівок. Часто молодняк двох років, який надходить на іподроми за розвитком та промірами відноситься за класом бонітування до 2 класу. В орловській рисистій породі, до типу, екстер'єру, промірів якої пред'являються суворіші вимоги, реєструється багато дрібних, недорозвинених, не досить породних коней. Результати експертної оцінки рисистого молодняку наведені у табл. 5-6.

Серед коней рисистих порід, випробуваних у період із 2003 по 2007 роки, кращі за типом та екстер'єром у 2-3-річному віці відмічалися нащадки орловських жеребців Поступка, Малинового Звона, Дельфіна, Афоризма. Хоча проміри деяких рисаків від цих плідників згідно зі шкалою оцінки коней орловської рисистої породи не завжди відповідають оцінці 8-9 балів, вони доволі пропорційно складені, нарядні, типові, експертна оцінка їх типу та екстер'єру на рівні 7,20-7,44 бала.

Молодняк російської рисистої породи в цілому одержав нижчі оцінки за тип та екстер'єр. Кращими промірами тіла у 2-3-річному віці та експертною оцінкою за тип та екстер'єр (7,20-7,35 бала) характеризувався молодняк, одержаний від жеребців Гуміна, Каміна, Географа, стандартбредного

5. Оцінка жеребців-плідників рисистих порід за промірами, типом та екстер'єром потомства

Жеребці - плідники	Проміри (см) у віці:		Середня експертна оцінка за тип та екстер'єр, балів
	2-х років	3-х років	
Поступок	157 -161-177-20	160-162-179-20	7,44
Малиновий Звон	160-162-182-20	162-165-182-21	7,30
Дельфін	154-158-177-20	158-161-176-20	7,30
Афоризм	158-160-178-20	162-166-181-20	7,22
Уклон	160-163-179-20	161-162-179-20	7,10
Композитор	157-159-179-20	157-159-175-19,5	7,10
Афган	155-157-180-21	155-160-184-20	7,00
Шквал	161-164-180-20	161-164-180-20,6	7,00
Памфлет	157-159-175-20	160-160-176-19,5	6,95
Кок Пар	159-162-178-20	161-164-178-20,5	6,83
Ізотоп	157-160-174-20	161-159-177,5-20	6,80
Казус	155-157-173-20	161-164-185-20,5	6,52
Крестовий поход	153-155-169-19,5	-	6,30
Батист	157-160-178-20	-	6,20

6. Оцінка жеребців-плідників, атестованих до використання в російській рисистій породі за промірами, типом та екстер'єром потомства

Жеребці-плідники	Проміри (см) у віці:		Середня експертна оцінка за тип та екстер'єр, балів
	2-х років	3-х років	
Гумін	159-161-180-20	163-164-189-20,4	7,35
Камін	157-161-177-19,7	160-164-182-20,2	7,30
(А) Фігаро	159-161-182-20	161-166-182,5-20,5	7,20
Географ	158-161-178-19,7	161-165-183-20	7,20
(Ф) Б'єсоло	158-160-178-19	163-166-184-20,2	7,20
Пересвіт	157-159-176-19,7	158-161-178-19,7	7,00
Голос	157-155-174-19,8	162-164-180-19,8	7,00
Ільдегіз	157-159-176-19	161-161-182,5-20	7,00
(Ф) Імо Жосселін	159,5-160-177,5-20	-	6,95
Пріморск	155-156-174,5-19,3	160,8-162-179,5-20	6,75
Абсолютний	158-159-177-19,9	159-161-182-20	6,70
Сюрприз	157-159-176-19,4	163-165-182-20,25	6,70
Прогул	155-157-173,5-19,3	157-160-177,5-19,6	6,60
(Ф) Карп Д'єм	156-159-180-20,6	163-166-185-20,5	6,60
(Ф) Дахір де Прелон	155-154-176-19	-	6,50

Фігаро та французького Б'єсоло. Хоча за промірами молодняк, отриманий від Каміна дрібнуватий, він цілком відповідає вимогам до бажаного типу російського рисака.

Висновок. Оцінка жеребців-плідників за якістю потомства дала змогу виділити кращих із них з метою подальшого, інтенсивнішого їх використання. В орловській рисистій породі кращими за роботоздатністю потомства є Уклон, Малиновий Звон, Поступок, за типом та екстер'єром – Поступок, Малиновий Звон,

Дельфін, Афоризм. Жеребці-плідники Малиновий Звон та Поступок дають нащадків, які поєднують у собі як високу роботоздатність, так і нарядність, правильність екстер'єру, відповідність бажаному типу орловського рисака. Також перспективними є жеребці Композитор і Батист, які зарекомен-

дували себе жвавим, хоча і дрібнуватим потомством, і робота з якими повинна вестись на пошуки вдалих поєднань із цінними матками провідних ліній.

Для використання у російській рисистій породі найкраще зарекомендували себе жеребці Голос і Камін, як батьки рисаків високої роботоздатності, правильного екстер'єру та бажаного типу будови тіла призового рисака.

Бібліографічний список

1. Мельник Ю.Ф., Оценка жеребцов-производителей русской и орловской рысистых пород по качеству потомства /[Мельник Ю.Ф., Горошко И.П., Волков Д.А. и др.].– Х., 2003. – 153 с.
2. Волков Д.А. Испытания и оценка орловских рысаков /Волков Д.А.// Науч. техн. бюлл. – Х.:ІТ УААН,2006.- №93. – С. 19 – 28
3. Інструкція з бонітування племінних коней. – К., 2007. – 106 с.

ОЦЕНКА ЖЕРЕБЦОВ – ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ РЫСИСТЫХ ПОРОД ПО КАЧЕСТВУ ПОТОМСТВА

А.А. Корниенко, Институт животноводства УААН

В статье представлены результаты оценки жеребцов – производителей орловской, русской, французской рысистых и американской стандартбредной породы, пород отечественной и зарубежной селекции по качеству потомства. Определены лучшие производители согласно «индексу работоспособности», резвости, скороспелости, типу и экстерьеру и промерам потомства всех возрастных групп, испытанного на ипподромах Украины в период с 2003 – 2007 годы. Лучшими жеребцами в орловской рысистой породе являются Композитор и Батист. Для использования в русской рысистой породе всего зарекомендовали себя жеребцы Голос и Камин, как родители рысаков высокой работоспособности, правильного экстерьера и желательного типа телосложения призового рисака.

Ключевые слова: жеребцы–производители, оценка, рысистые породы, потомство, резвость, «индекс работоспособности», тип, экстерьер, промеры.

PROGENY-TESTED SIRES TROTTERS EVALUATION

Kornienko O.; Institute of animal science, UAAS

This article highlights the experimental research results on progeny-tested stud trotter horse evaluation. The horses belong to Orlovsky Russian Frenchtrotting & Standard-bred breeds. The top native & imported stud horses were selected. The progeny test was executed in all the age groups on the Ukrainian hippodromes. The horses were tested during 2003-2007. Male selection expedient to be fulfilled with Compositor & Batist stud horses. The top stud horses of Russian trotting breed regarded to be Golos & Kamin according to progeny efficiency & conformation.

Key words: stud horses, evaluation, trotting breed, progeny, briskness, efficiency coefficient, breed type, conformation, body measurements.